

Finansåret 2003

av Svein Aaser

Svein Aaser

Nedenfor gjengis en noe forkortet versjon av styreleder Svein Aasers tale ved på FNHs årskonferanse 10. april 2003. Talen er forkortet av norsk redaktør i Nordisk Forsikringstidsskrift, Kristian Trosdahl, som også har satt inn mellomtitlene.

Talen er gjengitt i sin helhet på FNHs nettside www.fnh.no. Her finnes også en rekke andre foredrag og innlegg som ble holdt på årskonferansen.

Finansnæringens Hovedorganisasjon er inne i sitt fjerde år. Tiden har vist at organisasjonen er et egnet redskap i arbeidet med å møte sentrale utfordringer for finansnæringen. Blant de viktigste oppgavene er arbeidet med å oppnå internasjonalt konkurransedyktige rammebetingelser.

Regelverket som omgir finansbedriftene, går i dag på tvers av tradisjonelle bransjegrenser, samtidig som markedene er i dynamisk forandring og nye finansielle produkter stadig ser dagens lys. Dette krever en kompetent og koordinert innsats fra næringen i arbeidet med å oppdatere og forbedre rammebetingelsene. Samtidig har stadig mer av regelverket sitt utspring i europeisk lovgivning.

Den globale konkurransen medfører at norskbaserte finansbedrifter i økende grad møter konkurrenter i markedene – både ute og hjemme – som er underlagt andre lands regler

og tilsyn. Det er derfor nødvendig hele tiden å ha en åpen og konstruktiv dialog med myndighetene om konkurransevilkårene.

Norske rammebetingelser mer på linje med EØS

Etter at Hope-utvalget avgav sin innstilling i 2000 er det gjort klare fremskritt i arbeidet med å bringe norske regler mer på linje med det som er vanlig ellers i EØS-området. Det seneste eksempel er regjeringens forslag til revisjon av reglene om eierkontroll i finansinstitusjoner. Hvis forslaget går igjennom i Stortinget, vil norske regler på dette området ikke lenger fremstå som "særnorske", men være en del av et felleseuropeisk regelverk for kontroll med store eierandeler i finansinstitusjoner.

Svein Aaser er konsernsjef i Den norske Bank.

Jeg har også lyst til i dag å gi myndighetene honnør for at vi snart har på plass et regelverk for utstedelse av særskilt sikre obligasjoner i Norge. Dette vil gi norske kredittinstitusjoner adgang til et stort internasjonalt marked for langsiktig kapital, som vil kunne bidra med stabil finansiering av langsiktige, fast forrentede utlån til norske lånetakere.

Men det er fortsatt viktige deler av rammebetingelsene som vi er mindre fornøyd med! La meg her – av hensyn til tiden – bare i stikkords form nevne noen av de viktigste:

- Norske banker betaler årlig sikringsfondsavgift på over 1,1 milliarder kroner, ut fra en avgiftssats og beregningsgrunnlag som langt overgår det konkurrenter fra andre land belastes med. I Danmark betales ikke avgift i det hele tatt, mens avgiften i Sverige er under en tredjepart av Norges.
- Forsikringsselskapene i Norge er underlagt egenkapitalkrav som er ikke har sitt motstykke i noe annet EØS-land, og som belaster inntjeningen og fleksibiliteten i kapitalforvaltningen.
- Norske finansbedrifter er fortsatt ikke gitt mulighet til fradrag for inngående mervdiavgift ved innkjøp til delt virksomhet, dvs. for den del av virksomheten som er momsbelagt, enda det snart er to år siden moms på tjenester ble innført i Norge.

Tross vanskelige tider internasjonalt og for norsk økonomi har både Norges Bank og Kredittilsynet sagt seg rimelig tilfredse med den allmenne helsetilstanden i norsk finansnæring. Men problemene som har rammet enkelte norske næringer og bedrifter har også påvirket bankene, slik vi så flere – til dels alvorlige – utslag av i fjor høst. Men norsk finansnæring som helhet har klart seg bra gjennom nedgangen, og opprettholdt en betryggende soliditet. Problemene som har oppstått under veis, har vært løst uten at verken kunder eller samfunn for øvrig er blitt skadelidende.

Fokus på rådgivning

Det kraftige og langvarige fallet på verdens aksjebørser har satt søkelyset på kvaliteten av rådgivningen til kundene, særlig i forbindelse med plasseringer i verdipapirmarkedene. Vi må i ettertid nok erkjenne at rådgivningen, kanskje særlig mot slutten av den lange oppgangen, ikke alltid levde opp til de høye kvalitetskrav det er naturlig å stille.

Dette har finansnæringen i fellesskap nå besluttet å gjøre noe med. For det første har FNH utarbeidet et rundskriv med en momentliste over viktige hensyn som bør iakttas ved salg og markedsføring av finansielle tjenester. Dernest har vi drøftet kompetanseutviklingen hos dem som skal rådgi kundene på dette området – et felt som mange finansbedrifter hver for seg allerede har kommet langt med. Disse individuelle tiltak ønsker vi så å styrke gjennom en målrettet utdanningsordning for finansielle rådgivere. Autorisasjon vil skje i regi av den enkelte finansinstitusjon, men ut fra felles fastsatte kvalitetskrav til både praksis og utdanning. Det legges opp til konkurranse mellom ulike utdanningsinstitusjoner om å tilby utdanning, slik at kvaliteten blir på topp og kostnadene kan holdes nede.

God utvikling i skadeforsikring

Skadeforsikring har det siste året sett en gledelig nedgang både i erstatninger og i driftsoms-kostninger. Hvis dette stabiliserer seg, kan 2003 bli det første året siden 2000 med et positivt resultat for skadeforsikring i Norge.

Men skadeforsikring har også andre utfordringer. En av disse er erstatningsoppgjør etter personskade. Vi har i den siste tiden hatt flere saker der medisinsk uenighet og komplisert juss har ført til lange prosesser og tunge belastninger for partene, først og fremst for skadelidte og pårørende, men også for forsikringsselskapene, ikke minst omdømmemessig.

Tiden er etter mitt syn nå moden for en

samlet gjennomgang av regelverk og praksis med sikte på å finne frem til bedre løsninger. Det er et spørsmål om det norske rettssystemets mål om individuell beregning av full erstatning i praksis har vist seg så vidt belastende at alternative, mer standardiserte løsninger bør vurderes innført. Her er det påkrevd med et samarbeid mellom de skadelidtes organisasjoner, myndighetene og forsikringsselskapene for å finne frem til gode løsninger.

Finansnæringens kapitalforvaltning

Finansnæringens samlede forvaltning i Norge overstiger 2.000 milliarder kroner – knapt 1½ gang landets BNP. Kapital under såkalt aktiv forvaltning utgjorde ved årsskiftet 475 milliarder kroner. Petroleumsfondets forvaltning var til sammenligning vel 600 milliarder. Vi snakker med andre ord om en stor forvaltningsnæring i Norge med høy kompetanse, og stor appetitt på å forvalte mer!

Kapitalforvaltning er en langsiktig vekstnæring, ikke bare internasjonalt, men også her hjemme. Norge vil i mange år fremover være en stor kapitaleksportør som følge av overskuddene som oljen gir både i statsregnskapet og i nasjonalregnskapet. Det bør være en målsetting for alle at norsk finansnæring kan konkurrere effektivt om å forvalte denne kapitalen, hva enten det skjer i form av pensjonsmidler eller som leverandør av forvaltnings-tjenester til Petroleumsfondet.

På dette området er det de siste årene gjennomført lov- og regelverksendringer som har brakt det norske regelverket mer på linje med det som er vanlig internasjonalt – skjønt det også her gjenstår en del før vi kan si oss fornøyd! Innenfor et finanskonsern kan nå livselskapenes midler, midler i verdipapirfond og andre kundemidler forvaltes samlet i ett selskap med konsesjon til aktiv forvaltning. Selv om dette fortsatt er relativt små enheter etter internasjonal målestokk har de

største norske forvaltningsbedriftene nå kapasitet og kompetanse til å konkurrere internasjonalt. Det er derfor viktig at myndighetene også i tiden fremover har denne næringens konkurransevilkår for øye når regelverket for blant annet livselskapenes kapitalforvaltning og markedsføring av verdipapirfond i Norge skal utformes. Både kundene og næringen er tjent med at det ikke er spesielle norske rammevilkår for formuesforvaltning.

Behov for pensjonsreform

Norge deler med de fleste industriland trenden mot en stadig eldre befolkning. Vi står imidlertid overfor en sterkere vekst i pensjonsutgiftene enn de fleste andre land – fra om lag 7 prosent av BNP i dag til 18 prosent i 2050. Dersom dagens system videreføres uendret, viser beregninger at de yrkesaktive om noen tiår må betale inntil 40 prosent av inntekten i avgift til folketrygden. Spørsmålet om hvordan vi innretter fremtidens pensjoner er kanskje den viktigste politiske utfordringen vi står overfor i dette tiåret.

Daglig møter vi påstanden om at Norge er ett av verdens rikeste land. I forhold til pensjonsutfordringen er det ikke riktig at vi er spesielt rike. De vel 600 milliardene som hittil er avsatt i Petroleumsfondet svarer ikke til mer enn rettighetene det norske folk allerede har opptjent i folketrygden til pensjon ut over minstepensjonen. Samtidig utgjør de samlede pensjonsrettighetene over 3200 milliarder kroner!

I det lange løp er det bare én form for rikdom som teller i et land – det er menneskene som bor der, og hvor dyktige de er til å utnytte sin arbeidskraft. Rik tilgang på naturressurser eller kapital har aldri sikret noe land en varig plass på velferdstoppen! Tvert i mot kan en oppfatning av at vi er rike, føre til at vi slapper av på kravene og sløser med arbeidskraften, og dermed skusler bort den smule formue vi måtte ha i Petroleumsfondet.

Derfor har FNH gått inn for en pensjonsreform som stimulerer til arbeid, og der deler av folketrygdens forpliktelser fonderes. Vi mener at en fondsløsning bør gi enkeltindividene juridisk eiendomsrett til oppsparte pensjonsmidler, at det åpnes for individuelle investeringsvalg for deler av midlene som i Sverige, og at forvaltningen av midlene skjer i åpen konkurranse mellom markedsbaserte aktører under likeverdige rammevilkår. En slik løsning vil bidra til å styrke det personlige engasjement i pensjonsspørsmål, bedre effektiviteten i samfunnsøkonomien og sikre at forvaltningen av pensjonsmidlene har den langsiktige avkastningen for øyet.

Tjenestepensjoner utgjør en viktig del av det samlede pensjonssystemet i Norge. Nylig er det også gitt adgang til å velge innskuddspensjon, som kan tilbys av banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond i tillegg til av livsforsikringsselskapene. Det er viktig at regelverket her sikrer likeverdige vilkår for konkurrentene i markedet. Dette innebærer blant annet at livsforsikringsselskapene bør kunne tilby innskuddspensjon uten rentegaranti på konkurransedyktige vilkår. Her er det fortsatt noen uavklarte spørsmål som jeg håper Finansdepartementet raskt vil rydde opp i.

Over 1100 bedrifter har siden 1. januar 2001 inngått avtale om innskuddspensjon. Dette er i hovedsak små- og mellomstore bedrifter. Målt ut fra forvaltningskapital og premieinntekter er de tradisjonelle ytelsesordningene fortsatt nærmest enerådende som tjenestepensjon i det norske markedet. Regelverket for disse ordningene bygger i stor grad på situasjonen i tider med gjennomgående lavere levealder, sterkere økonomisk vekst, høyere inflasjon og dermed et høyere rentenivå enn det vi kanskje ser for oss vil være det normale i fremtiden. Med mindre det foretas noen grep på regelverksiden kan det i fremtiden bli krevende for arbeidsgivere å betale for, og pensjonsleverandørene å kunne tilby slike garanterte produkter til en stadig større del av

befolkningen.

Samtidig har kursfallet på verdens børser påført pensjonsindustrien store tap. Bufferkapitalen i norske livsforsikringsselskaper er redusert til det laveste nivået på ti år. Aksjebeholdningene er på to år redusert fra over tretti prosent av forvaltningen til nå vel 7 prosent. Selskapenes risikobærende evne er redusert.

Stortinget vil i 2003 ventelig få seg forelagt et forslag fra regjeringen til en mer moderne lovgivning for livsforsikring i Norge. Forslagene bygger på innstillingen fra Banklovkommissjonen, som var skritt i riktig retning. Likevel – utfordringene for livnæringen er store, og det må foretas flere endringer i kommisjonens forslag før regelverket for norsk livsforsikring kan sies å være tilpasset fremtidens krav. Reglene fremmer blant annet kortsiktig investeringsadferd for langsiktig pensjonsparing og hemmer produktutviklingen. Reglene bør videre ikke hemme mulighetene til å skaffe og betjene nødvendig kapital for å drive forsvarlig livsforsikringsvirksomhet.

Nedgangskonjunkturer, forsterket av konfliktsituasjonen i Irak, har lenge lagt en demper på optimisme og fremtidstro over hele verden. Børs- og andre formuesverdier er presset ned. Men historien har lært oss at den økonomiske utviklingen går i bølger, og at nedgang før eller siden blir avløst av ny oppgang. Morgendagens vinnere vil være de som har handlefrihet til å utnytte mulighetene når de dukker opp.

Jeg kan ikke nå si noe om når oppgangen kommer. Men jeg kan love at finansbedriftene vil være parate til å bistå våre kunder fullt ut når oppgangen kommer – slik vi har vært det gjennom nedgangen. Finansbedriftenes rolle er å stille opp for kundene gjennom hele konjunkturforløpet!

Det ønsker vi også å gjøre i fremtiden – og vi håper det skal bli mulig fortsatt å gjøre under konkurransedyktige norske rammevilkår.